

Rada Fundacji:
Danuta Przywara - *Przewodnicząca*
Henryka Bochniarz
Janusz Grzelak
Ireneusz Cezary Kamiński
Hanna Machińska
Witolda Ewa Osiatyńska
Andrzej Rzepliński
Wojciech Sadurski
Mirośław Wyrzykowski

Zarząd Fundacji:
Prezes: Maciej Nowicki
Wiceprezes: Piotr Kładoczny
Sekretarz: Małgorzata Szuleka
Skarbnik: Lenur Kerymov
Członkini: Aleksandra Iwanowska

Warszawa, 4 września 2024 r.

L.Dz. 335/2024

**Szanowny Pan
Czesław Mroczek
Sekretarz Stanu
Ministerstwo Spraw Wewnętrznych
i Administracji**

Szanowny Panie Ministrze,

Działając w imieniu Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka, w odpowiedzi na pismo ozn. DP-WLM.0231.55.2024.KB, pozwalam sobie niżej przedstawić opinię Fundacji dotyczącą projektu *rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji w sprawie wprowadzenia czasowego zakazu przebywania na określonym obszarze w strefie nadgranicznej przyległej do granicy państwowej z Republiką Białorusi*.

Helsińska Fundacja Praw Człowieka **negatywnie ocenia** projekt przedłużenia, wspomnianym wyżej rozporządzeniem, czasowego zakazu przebywania w części strefy nadgranicznej przy granicy z Białorusią. W tym zakresie Fundacja w pełni podtrzymuje swoje wcześniejsze opinie dotyczące obowiązywania ww. zakazu oraz jego wadliwej podstawy ustawowej.¹ Jednocześnie Fundacja wyraża zaniepokojenie faktem, że **zastrzeżenia te**, a także inne uwagi zgłaszane przez organizacje pozarządowe, **nie stały się jak dotąd przedmiotem podjętej przez Rząd rzetelnej i merytorycznej dyskusji, która swoją formą odpowiadałaby wymogom dotyczącym konsultacji publicznych**.

Projektowane rozporządzenie, podobnie jak wcześniejsze akty tej rangi dotyczące ustanowienia ww. zakazu, ma za podstawę art. 12a ustawy o ochronie granicy państwowej. Fundacja wielokrotnie wskazywała zaś, że przepis ten budzi **poważne wątpliwości co do**

¹ <https://archiwum.hfhr.pl/wp-content/uploads/2021/11/nowelizacja-ustawy-o-ochronie-granicy.pdf>;
<https://hfhr.pl/aktualnosci/stanowisko-hfpc-czasowy-zakaz-przebywania-w-strefie-nadgranicznej>.

zgodności z Konstytucją RP i nie spełnia konstytucyjnych wymogów dla regulacji, które mogą wprowadzać ograniczenia w korzystaniu z praw i wolności człowieka, zwłaszcza gdy ograniczenia te mają być nakładane w drodze aktów o randze podustawowej (rozporządzeń). Ocenę tę podzielał również Rzecznik Praw Obywatelskich.

Mimo tak poważnych zastrzeżeń **obecny Rząd po raz kolejny czyni użytek z niekonstytucyjnego przepisu, czym pogłębia kryzys praworządności, towarzyszący kryzysowi humanitarnemu na granicy polsko-białoruskiej, a także narusza standardy demokratycznego państwa prawa.** Innym przejawem braku poszanowania dla zasad praworządności i demokratycznego państwa prawa, o czym trzeba przypomnieć, jest ciągle obowiązywanie - i nieustanne stosowanie - § 3 ust. 2b rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 13 marca 2020 r. w sprawie czasowego zawieszenia lub ograniczenia ruchu granicznego na określonych przejściach granicznych, dotyczącego czynności zwracania cudzoziemców do linii granicy (czyli tzw. pushbacków). Dzieje się tak, mimo ugruntowanej już linii orzeczniczej sądów administracyjnych świadczącej o niekonstytucyjności tego przepisu i jednoznacznej oceny sądów, że ww. przepis nie może stanowić skutecznej podstawy prawnej dla realizowanych przez SG zawróceń.

Fundacja podtrzymuje opinię, że obowiązywanie zakazu nie tylko stanowi poważne utrudnienie dla pracy osób niosących pomoc ofiarom kryzysu humanitarnego na granicy, ale też utrudnia organizacjom pozarządowym monitorowanie stanu przestrzegania prawa przez funkcjonariuszy Straży Granicznej i innych służb działających w rejonie granicy. O tym, że stały, skuteczny i niezależny monitoring przestrzegania prawa przez polskie służby na granicy jest konieczny, świadczą opublikowane niedawno raporty:

- „*Mamy tu tylko jedną wojnę: imigrację, Ciebie.* Polityka pushbacków i przemocy służb na granicy polsko-białoruskiej” – raport Stowarzyszenia We Are Monitoring dokumentujący przypadki użycia przemocy wobec osób przekraczających granicę²;
- „Zaginieni na granicy polsko-białoruskiej. Pushbacki jako czynnik wymuszonych zaginięć” – raport Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka, diagnozujący skalę i przyczyny wymuszonych zaginięć w Polsce, w kontekście niezgodnej z prawem praktyki pushback’ów stosowanej przez SG³;
- „Przejścia nie ma. Śmierć osób migranckich na granicy Unii Europejskiej z Białorusią” – raport Fundacji Ocalenie, dotyczący śmiertelnych ofiar kryzysu humanitarnego na granicy z Białorusią⁴.

Pozwolę sobie wyrazić nadzieję, że przywołane wyżej opinie Fundacji oraz wskazane raporty organizacji pozarządowych spotkają się z zainteresowaniem Pana Ministra i przyczynią się do tego, że w planowanych przez Rząd działaniach dotyczących

² https://wearemonitoring.org.pl/wp-content/uploads/2024/07/RaportGranica_online.pdf

³ <https://hfhr.pl/upload/2024/08/raport-o-wymuszonych-zaginieciach.pdf>

⁴ https://ocalenie.org.pl/wp-content/uploads/2024/07/PL_No-Safe-Passage.-Migrants-deaths-at-the-European-Union-Belarusian-border.pdf

ochrony granicy państwowej uwzględniane będą również zasady praworządności demokratycznego państwa prawa oraz standardy poszanowania praw człowieka.

z wyrazami szacunku,

Maciej Nowicki

Prezes Zarządu

/podpisano elektronicznie/